

Dorota Badura-Simonides

Badania nad piśmiennictwem śląskim prowadzone w Naukowym Ośrodku Opolskim.

Biuletyn Polonistyczny 5/15, 62-67

1962

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

I jedno jeszcze - "Lud" Kolberga, ukazujący się w obrębie lat 1851-1890, stał się encyklopedycznym zbiorem materiałów przeróżnych, zmagazynowanych metodą lamusa, w którym sam zbieracz nie zawsze umiał się zorientować, choć usiłował to robić przy pomocy odsyłaczy i przypisów. Dla czytelnika dzisiejszego lamus trzeba zmienić w łatwo dostępne archiwum czy muzeum, tak by bez większych trudności można było znaleźć w nim poszukiwaną pieśń, potrzebną bajkę czy zagadkę, opis budynku gospodarczego czy wiadomości o takich czy innych zwyczajach lub obrzędach. Cele te redakcja zamierza osiągnąć przy pomocy komentarzy oraz indeksów, umieszczonych w tomach osobnych, które będą się ukazywać począwszy od r. 1963 i staną się kluczem czy przewodnikiem po całości wspaniałej puścizny Oskara Kolberga.

Niezwykle żmudna praca nad nią, prowadzona pod egidą PAN przez Polskie Towarzystwo Ludoznawcze, ma - rzecz prosta - podwójne znaczenie, wewnętrzne i światowe. Od wewnątrz stanowi ona poważny wkład w to wszystko, co wiąże się u nas z poczynaniami millenarnymi, na zewnątrz zaś włącza nasz folklor w te poczynania światowe, o których mówiło się tu w pierwszej części obecnych uwag.

Prof. Julian Krzyżanowski
Instytut Badań Literackich

BADANIA NAD PIŚMIENNICTWEM ŚLĄSKIM PROWADZONE W NAUKOWYM OŚRODKU OPOLSKIM (por. Biuletyn Polonistyczny, zesz.10, str.67-70)

Sekcja piśmiennictwa śląskiego oraz Zespół prasoznawstwa Instytutu Śląskiego w Opolu

Sekcja Piśmiennictwa Śląskiego rozpoczęła działalność, pod kierownictwem prof. Bogdana Zakrzewskiego, od połowy 1961 roku. Z początkiem roku 1962 utworzono przy Sekcji Zespół Prasoznawstwa, kierowany przez dra Jana Reitera.

Sekcja Piśmiennictwa Śląskiego i Zespół Prasoznawstwa zajmują się regionalną problematyką kulturalną Śląska (historyczną i współczesną). Zgodnie z planami perspektywicznymi podjęto aktualnie prace badawczo-naukowe w następujących kierunkach:

1. Śląska tematyka i problematyka literacko-kulturalna w czasopiśmiennictwie ogólnopolskim XIX wieku
2. Prasoznawstwo śląskie (bibliografia opracowań, monografie czasopism, sylwetki redaktorów i wydawców, materiały literackie, publicystyka narodowa, źródła archiwalne);
3. Współczesna literatura regionalna na Śląsku;
4. Folklor śląski ze szczególnym uwzględnieniem pieśni ludowej oraz współczesnej twórczości ludowej na Opolszczyźnie;
5. Dzieje polskich towarzystw we Wrocławiu, ze szczególnym uwzględnieniem Towarzystwa Literacko-Słowiańskiego.

Prace przygotowane w bieżącym roku do druku:

Zbyszko Bednorz - Urok mowy wyzwolonej. Esej o współczesnym piarstwie ludowym na Opolszczyźnie.

Joachim Glensk - Przyczynek do anonimowej popularności H.Sienkiewicza na Śląsku u schyłku XIX w.

dr Tadeusz Gospodarek - Polski rekonesans polityczny na Górnym Śląsku w 1867 roku;

- Przełom narodowy Karola Miarki

- Materiały do dziejów polskich towarzystw we Wrocławiu w XIX wieku.

Jerzy Pośpiech - Sprawy śląskie w krakowskim "Czasie" (1848-1871).

prof.Bogdan Zakrzewski - zob. informacja w Biuletynie Polonistycznym zesz.10 str.69

Tematy opracowywane aktualnie:

Zbyszko Bednorz - Współcześni pisarze ludowi na Opolszczyźnie (praca doktorska).

Joachim Glensk - Prus a Śląsk

- Monografia "Nowin Raciborskich" (praca doktorska)

- Polskie czasopisma na Śląsku w latach 1883-1921.

Czesława Glensk - Teatr 13 Rzędów w Opolu. (Materiały i bibliografia)

- Historia Teatru Ziemi Opolskiej (Materiały i Bibliografia).

- dr Tadeusz Gospodarek - Walka o narodowość i kulturę polską na Górnym Śląsku w świetle prasy wielkopolskiej i pomorskiej w latach 1848-1871. Problem polszczyzny i polskości na Śląsku w epoce Lompy
- Kwestia polszczyzny i polskości na Śląsku w świetle publicystyki polskiej i niemieckiej w latach 1863-1872
- Echa "kulturkampf" w prasie polskiej.
- Jerzy Pośpiech - Śląska problematyka literacko-kulturalna w prasie warszawskiej (1848-1871). (Materiały bibliograficzne).
- Leokadia Pośpiechowa - Bibliografia śląskiej literatury regionalnej (o tematyce regionalnej) w okresie XV-lecia Polski Ludowej.
- dr Jan Reiter - "Głosy znad Odry". Zarys monograficzny
- "Światło" bytomskie. Zarys monograficzny (1887-1901).
- Jerzy Ratajewski - Bibliografia dodatków do "Gazety Opolskiej i "Nowin Codziennych".
- Janusz Sowiński - Towarzystwo Literacko-Słowiańskie we Wrocławiu. (Materiały bibliograficzne z prasy lwowskiej).
- Władysława Nowaczyk - Prasa niemiecka wydawana przez Polaków w okresie plebiscytu na Śląsku.
- prof. Bogdan Zakrzewski - zob. informacja w Biuletynie Polonistycznym zesz.10, str.59.

Zakład piśmiennictwa śląskiego przy Katedrze Literatury Polskiej Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Opolu

Systematyzacja prac badawczych nad pisarstwem śląskim nastąpiła na Opolszczyźnie dopiero po utworzeniu w r. 1954 pierwszej w jej dziejach uczelni akademickiej, Wyższej Szkoły Pedagogicznej, w której Katedra Literatury Polskiej pod kierow-

nictwem prof. Stanisława Kolbuszewskiego z miejsca przystąpiła do organizowania badań nad następującymi zagadnieniami:

1) śląska literatura staropolska i teatr szkolny, 2) piśmiennictwo drugiej połowy XIX i początków XX w. oraz czasopiśmiennictwo tego okresu, 3) literatura ludowa ze szczególnym uwzględnieniem baśni. Prace z tego zakresu zamieszcza się w "Kwartalniku Opolskim", utworzonym w r.1955 pod redakcją prof. St. Kolbuszewskiego, do r.1957 organie uczelni, następnie przekazanym Opolskiemu Towarzystwu Przyjaciół Nauk zorganizowanemu w r.1955, część prac drukuje się w "Zeszytach Naukowych Katedry Literatury Polskiej WSP w Opolu", w wydawnictwach Instytutu Śląskiego w Opolu, w wydawnictwach Opolskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk oraz w Organie Katowickiego Instytutu Naukowego, tj. w "Zaraniu Śląskim".

W związku z intensyfikacją prac nad literackimi zagadnieniami śląskimi władze Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Opolu utworzyły w r.1958 przy Katedrze Literatury Polskiej Zakład Piśmiennictwa Śląskiego powierzając jego kierownictwo prof. Kolbuszewskiemu. Pracownikowi Zakładu jest troje rodowitych Ślązaków:

Adiunkt Dr Dorota Badura-Simonides

Adiunkt Mgr Stefan Smak

St. asystent mgr Jerzy Pośpiech.

Od chwili utworzenia Zakładu prowadzi się w uczelni wykłady monograficzne z zakresu piśmiennictwa śląskiego oraz seminaria specjalistyczne dla magistrantów i ćwiczenia dla studentów I roku filologii polskiej.

Prace naukowo-badawcze Zakładu koncentrują się wokół następujących grup tematycznych i problemowych:

1) Śląska baśń ludowa i jej związki z baśnią europejską, (dotychczas: D. Badura-Simonides "Baśń i podanie górnośląskie" wyd. Katowice 1961 s.76).

2) Kartoteka motywów ludowych (dotychczas opracowano około 2.000 fiszek),

3) Zagadnienie pisarstwa śląskiego w XIX wieku i XX. Zadaniem tej grupy studiów jest przygotowanie pełnych materiałów dla historii literatury polskiej na Śląsku w badanym okresie. Dotychczas opracowano: problem periodyzacji, autor: T. Stożek, (w druku); twórczość K. Damrota (druk. "Kwartalnik Opolski"

r. 1958; St.Kolbuszewski i nowe opracowanie poszerzone we wstępie do edycji poezji Damrota w Bibliotece Pisarzy Śląskich); N.Bończyka (ogłoszona drukiem książka Fr.Marka w r.1958); J.N.Jaronia (wydano drukiem wstęp do dramatu "Wywłaszczenie" pióra St.Dąbrowskiego); K.Miarki (fragmenty drukowane w "Zaraniu Śląskim" 1960, artykuły S.Smaka). Prócz tego Ossolineum przystąpiło do wydania obszernej, 40 arkuszy liczącej antologii pisarzy śląskich poprzedzonej wstępami w opracowaniu pracowników Katedry Literatury Polskiej, pod redakcją, związanego z katedrą, śląskiego krytyka literackiego dra Zdzisława Hierowskiego.

4) Motywy śląskie w literaturze krajowej. Dotychczas ogłoszono drukiem publikacje z tego zakresu o twórczości filomatów wileńskich, Zmorskiego, Bielowskiego, Konopnickiej, Wyspiańskiego, Gruszeckiego; w przygotowaniu: Pol, Kraszewski, Mickiewicz, poezja modernizmu.

5) Dzieje kultu poetów polskich na Śląsku. Dotychczas pracownicy Katedry przeprowadzili na zamówienie Instytutu Śląskiego poszukiwania archiwalne nad zagadnieniami: dzieje kultu J.Słowackiego i M.Konopnickiej. W oparciu o te materiały ogłosił dwie cząstkowe publikacje prof. St.Kolbuszewski w Księdze Pamiątkowej ku czci St. Pignonia i w Londyńskich "Wiadomościach" polskich. Osobne wydanie książkowe, znacznie poszerzone, wyjdzie w r. 1963 (kult Konopnickiej, nakładem Instytutu Śląskiego w Opolu; kult Słowackiego w Katowickim Instytucie Naukowym).

6) Życie literackie na Opolszczyźnie w XIX i XX wieku (opracowuje Fr.Marek).

7) Dzieje krytyki literackiej na Śląsku (praca w zaczątkach).

W porozumieniu z Opolskim Towarzystwem Przyjaciół Nauk i Instytutem Śląskim pracownicy Katedry podjęli prace badawcze nad niektórymi problemami staropolskiej literatury na Śląsku. Oddano do druku pracę prof.St.Kolbuszewskiego o pobycie na Śląsku Jędrzeja Gałki z Dobczyna pt. "Kacierz w Głogówku"; w przygotowaniu opracowywanym przez tegoż jest wybór pism Adama Gdacjusza poprzedzony wstępem historycznoliterackim i komentarzem; przystąpiono do studiów nad dziejami recepcji poezji J.Kochanowskiego na Śląsku; z zakresu badań nad teatrem szkolnym na Śląsku w XVI i XVII w. pojawiła się praca Marii Michałek-Kolbuszewskiej nakładem Instytutu Śląskiego w r. 1960.

28 studentów filologii polskiej WSP w Opolu napisało prace magisterskie z zakresu piśmiennictwa śląskiego, przedstawiając w nich następujące tematy: monografie poszczególnych czasopism polskich na Śląsku w XIX i XX w.; kalendarze śląskie w XX w.; dzieje teatru opolskiego; problem powstań śląskich w interpretacji literackiej; zagadnienie walki narodowyzwoleńczej w piśmiennictwie śląskim; Ondraszek w literaturze artystycznej; powieści śląskie XX w.

Spośród 12 pracowników Katedry siedmiu obrało zagadnienia piśmiennictwa śląskiego jako temat prac doktorskich. Starszy wykładowca Stanisław Dąbrowski i adiunkt Dorota Badura-Simonides uzyskali stopień doktora nauk humanistycznych w Uniwersytecie Wrocławskim na podstawie prac o dramatach J.N.Jaronia i o bajkopisarstwie śląskim. Tamże mają otwarte przewody doktorskie starsi asystenci Fr.Marek (życie literackie Opolszczyzny) i Jerzy Pośpiech (Śląsk w twórczości artystycznej i w publicystyce J.I.Kraszewskiego). W WSP w Opolu śląskie tematy opracowują: adiunkt Stefan Smak (Karol Miarka; praca przekazana recenzentom), adiunkt Tadeusz Stożek (periodyzacja piśmiennictwa śląskiego, praca doktorska na ukończeniu), st.asystent Adela Kozołubowa (krytyka literacka na Śląsku). Powiązany z Katedrą - krytyk literacki śląski Zdzisław Hierowski uzyskał stopień doktora w WSP w Opolu na podstawie rozprawy "Problem literatury śląskiej w XIX i XX wieku". Promotorem wszystkich tych prac jest prof.St.Kolbuszewski.

W związku z utworzeniem przy Katedrze czteroletniego studium doktoranckiego pod opieką prof.St.Kolbuszewskiego ustalono jako jeden z głównych tematów badawczych zagadnienia śląskiej literatury ludowej.

Dr Dorota Badura-Simonides
Adiunkt przy Katedrze Literatury
Polskiej WSP w Opolu

PRACE Z POGRANICZA POLONISTYKI PRACOWNIKÓW KATEDRY FILOLOGII
WĘGIERSKIEJ UNIWERSYTETU WARSZAWSKIEGO (por.Biuletyn Polonistyczny 1959, z.6,s.48)

Na posiedzeniach naukowych Katedry rozpatrywano m.in. zagadnienia historii polsko-węgierskich stosunków literackich.